

Haver til Maver skaber grobund for faglige og sociale fællesskaber

Inklusion i faglige og sociale fællesskaber er vigtig for børns skoletrivsel. Skoletrivsel indeholder nemlig et relationelt aspekt, der b.l.a. er påvirket af børns *velvære* dvs. deres psykiske og fysiske velbefindende, deres mulighed for at *virke*, hvilket betyder at deltage og bidrage samt deres *vellidthed*, som handler om at være i psykologisk og socialt trygge omgivelser. Desværre er der en del børn, der ikke oplever sig som en del af de faglige og sociale fællesskaber, hvilket fx kommer til udtryk som adfærds- og trivselproblemer og i værste fald ensomhed.

Haver til Maver (HtM) tilbyder skolehaveprogrammer, der har til formål at fremme trivsel og læring ved at engagere særligt børn og unge i fællesskaber gennem praktiske aktiviteter med afsæt i naturen, maddannelse og jordbrug. Skolehaveprogrammerne er tilpasset forskellige målgrupper, fx almenklasser og specialklasser fra grundskolen samt julemærkehjem. Undervisningen foregår i grønne omgivelser, hvor børnene deltager i praktiske aktiviteter og samarbejder om havedyrkning og madlavning. Børnene får hænderne dybt begravet i jorden; de sår og høster deres egne grønt-

sager; de tilbereder måltider med deres grøntsager; de nyder naturen og lærer om insekter, jord og planter; og de oplever sig selv, hinanden og deres lærere i en anderledes kontekst. Samtidig øver de sig på at samarbejde og kommunikere, når de sammen skal så frø, passe haven, fordele opgaver, følge vejledninger og opskrifter, og nå i mål med et måltid.

I efteråret 2024 blev udvalgte skolehaveprogrammer for hhv. almenklasser, specialklasser og julemærkehjem observeret i forbindelse med en intern evaluering¹ og forskningsprojektet FoodACT². Udvalgte børn deltog efterfølgende i fokusgruppeinterviews bl.a. om deres oplevelse af fællesskaberne i skolehaverne.

Begge undersøgelser viser, at de børn, der har deltaget i HtMs skolehaveprogrammer, oplever et styrket fællesskab i skolehaven. Dette hænger bl.a. sammen med børnenes mulighed for at **deltage og bidrage** i undervisningen, fx når skolehaveformidleren er åben overfor børnenes ønsker om at varetage specifikke opgaver, som det følgende eksempel illustrerer:

¹ Der er fra maj til december 2024 foretaget en intern evaluering af HtMs programmer for specialskoler og julemærkehjem, hvor der bl.a. er foretaget observationer af undervisningen og gennemført fokusgruppeinterviews med fokus på børnenes faglige og sociale fællesskaber med udvalgte børn fra hhv. julemærkehjem og specialklasser.

² Forskningsprojektet FoodACT er et samarbejde mellem Haver til Maver, Københavns Universitet og Center for Klinisk Forskning og Forebyggelse, Bispebjerg og Frederiksberg Hospital. Projektet har til formål at undersøge mekanismerne bag og effekterne af Haver til Mavers skolehaveprogram på 4.-5. klassers maddannelse, klimadannelse, bevægelse og skolemotivation.

Børn fra et julemærkehjem besøger skolehaven i Roskilde, hvor de modtager modulet Bål og brand. Modulets aktiviteter er kløvning af brænde, konstruktion af bål og tilberedning af popcorn over bål. Da bålene er klar til at lave popcorn på, kommer børnene hen til haveformidleren for at få målt popcorn af. Et af børnene vil gerne overtage opgaven med at måle af, selvom det indtil nu har været skolehaveformidlerens opgave, og det får hun lov til. De andre børn anerkender, at hun efter lidt tid næsten på øjemål kan vurdere, hvor mange popcorn, der skal til for at få 50 gram, og pigen fortsætter med opgaven resten af modulet
(Observation julemærkehjem, Roskilde Skolehave).

Fællesskaberne ser også ud til at styrkes gennem **dialog og samarbejde**. Det tætte og kontinuerlige samarbejde om praktiske opgaver – som ofte styrkes over flere undervisningsgange – værdsættes af flere af de adspurgte børn og tilskrives betydning for udviklingen af fællesskabet. Det kommer fx til udtryk således:

”Det bedste er, at det er os tre sammen hver gang”
(Fokusgruppeinterview, barn fra mellemtrin i specialklasse).

”Fællesskabet – vi er sammen om det hele – det kan jeg godt lide”
(Fokusgruppeinterview, barn fra mellemtrin på julemærkehjem).

Medbestemmelse, særligt i forbindelse med opgaveløsning i skolehaven, er desuden centralt for børnenes glæde ved og motivation under samarbejdet om praktiske opgaver, hvilket påvirker fællesskabet positivt:

”Når vi er her i skolehaven, så må vi eksperimentere og skolehaveformidleren siger bare ”Ja, ja””
(Fokusgruppeinterview, barn fra mellemtrin i specialklasse).

”Der er sådan lidt mere frie tøjler derude, end når man står derhjemme i køkkenet”
(Fokusgruppeinterview, barn fra mellemtrin på julemærkehjem).

Derudover har dét, at **undervisningen foregår udendørs**, iflg. børnene betydning for styrkelsen af fællesskabet. Børnene udtrykker bl.a. glæde ved at være i udemiljøet, men beskriver også, hvordan udekonteksten giver dem mulighed for at bevæge sig og engagere sig i hinanden:

”Jeg synes, det var rigtig rart at være udenfor hele tiden. Det var meget natur, og jeg elsker natur”
(Fokusgruppeinterview, barn fra mellemtrin i almenklasse)

”I haverne må vi gerne gå rundt til andre. Fx kan du gå over og smage på en af de andre gruppers ret eller snakke med de andre. Det må vi ikke, når vi har madkundskab. Der skal vi være i vores egen gruppe”
(Fokusgruppeinterview, barn fra mellemtrin på julemærkehjem).

Børnene oplever også, at undervisningen i skolehaverne giver dem mulighed for at arbejde selvstændigt i grupper og opleve en **fælles mestring**, hvilket styrker sammenholdet. Dette gør sig fx gældende, når skolehaveformidlerne benytter en mere tilbagetrukket tilgang, hvor børnene får mulighed for at træffe selvstændige beslutninger:

”Det sjoveste ved at være i skolehaven er friheden. At man selv får lov til at lave tingene. På min gamle skole, skulle der være sådan en lærer i gruppen... der sørgede for, at vi gjorde det helt korrekt, selvom vi egentlig godt kunne selv. De voksne (i skolehaven) står sådan og arbejder med noget andet og kommer og spørger, hvordan det går, og så kan vi spørge, om de vil hjælpe”
(Fokusgruppeinterview, barn fra mellemtrin på julemærkehjem).

Undersøgelserne giver tilsammen et kontekstspecifikt indblik i, hvordan HtM skaber grobund for faglige og sociale fællesskaber. **Dialog, samarbejde og medbestemmelse** samt **udekonteksten** ser ud til at være særlig vigtige for børnenes oplevelse af velvære, mens **deltagelsesmuligheder** og **fælles mestring** har betydning for børnenes muligheder for og oplevelse af at virke. Endelig synes **deltagelsesmuligheder, dialog og samarbejde** også at være vigtige for børnenes syn på hinanden og dermed potentielt de enkelte børns vellidthed i gruppen eller klassen.

HtMs skolehaveprogrammer udgør derfor en vigtig grobund for opblomstringen af fællesskaber blandt børn fra forskellige institutionelle kontekster. HtM arbejder således for generationer i trivsel, rodfæstet i jord til bord, så vi kan sikre mange flere blomstrende børnefællesskaber.

Læs mere om undersøgelsesresultater i **Haver til Maver - grobund for opblomstring af faglige og sociale fællesskaber** på HtMs hjemmeside (havertilmaver.dk).

